

Ska vi äta upp sk

KRISTEN VEGANISM. Veganen drömmer om en tillvaro där djur inte utnyttjas. För att nå dit behöver vi utmana våra invanda mönster kring mat. Är djur faktiskt skapade för att bli uppätta av oss?

TEXT: LIISA MENDELIN
ILLUSTRATION: MALIN AHO

Redan som barn kunde Henrik Jarolf känna obehag inför att äta djur.

– Det hängde ihop för mig om vad det var jag åt. Kött är levande vävnad av blod, senor, brosk, ådror och muskler – ja, ägg innehåller ju även kroppens inre organ som tarmar, hjärta, ögon och hjärna.

Borgåbon Henrik Jarolf har länge försökt leva så ekologiskt som möjligt. När han för tio år sedan blev vegan och helt och hållet slutade använda animalier gjorde han det med stor beslutsamhet. Han hade lärt sig om livsmedelsindustrin och kunde inte se annat än att den behandlar djuren på ett ovärdigt sätt.

– Jag förstod plötsligt att jag i hela mitt liv hade köpt produkter som stöder en grym behandling av djur. Det var en ögonöppnare. Insikten gjorde mig arg: aldrig mer ska jag stöda detta!

Att människor gjort något på ett visst sätt under hundratals år behöver inte betyda att vi måste fortsätta med det.

– Människan har utvecklats genom tiderna. Övergången från animalisk till vegansk föda är en del av utvecklingen.

Det är enligt Henrik Jarolf tveksamt om vi kan kalla oss civiliserade människor om vi genom vår konsumtion stöder metoder där djur får illa. De här metoderna är till exempel pälsfarmning, djurförsök och intensivuppfödning.

– Jag vill fråga alla föräldrar: har ni vågat berätta om djurens lidanden för era barn?

I växelverkan med djuren

I andra ändan av Svenskfinland, i Karleby, finns Mats Holmqvist. Förutom att vara ekobonde undervisar han också i scenkonst.

– När mina elever som ibland är veganer får veta att jag är köttproducent kommer det många kritiska frågor. Så jag har fått fundera över varför jag gör det jag gör.

Det som Mats Holmqvist gör är att driva en ekologisk bondgård med dikor. Det innebär att korna föder kalvar och låter dem dia i åtta månader. Kalvarna växer upp antingen till nya dikor eller så föds de upp till slakt. Alla djuren får gå på bete utomhus. Djuren äter inte till exempel importerad soja, utan gården odlar nästan allt foder själva.

– Vår gård har varit ekologisk i femtio år. Vi producerade en längre period ett enbart producerade växter, men märkte att det är en stor utmaning att ha

”Det var meningen från första början, i paradiset, att vi endast skulle livnära oss på fröbärande örter, frukter och markens säd. Vi har glömt hur det ska vara.”
Henrik Jarolf, vegan

ekologisk växtodling utan djur med i kretsloppet.

Att djuren är med i kretsloppet, vad betyder det? Jo, att deras avföring kan användas som gödsel. Förenklat: korna gödslar åkern som i sin tur ger kon foder. Både åkern och kon ger mat åt människan.

Om en gård använder djurgödsel i stället för konstgödsel har den tagit ett stort ekologiskt steg. En gård utan djur behöver ge näring åt växterna på annat sätt och det är här många tar till konstgödsel, som enligt Mats Holmqvist är ekologiskt ohållbart i längden.

– Konstgödsel innehåller kväve och fosfor. Fosfor bryts i gruvor och det behövs 1,3 kilo olja för att producera ett kilo kväve. Det går åt lika mycket olja i Finland per år för att framställa konstgödsel som till att förse hela landets jordbruk med bränsle.

Så du menar att djuren behövs i ekologisk

odling. Men är djur faktiskt skapade för att bli uppätta av oss?

– Här i norr finns det ingen förutom kom som kan förvandla cellulosa till smältbar föda för människan. Vi kan inte äta hö, vi kan inte omvandla det till mat. Att äta djur har varit en överlevnadsstrategi hos oss. Fortfarande kan det i u-länderna innebära skillnaden mellan liv och död att en familj har en ko eller en get. Den kan omvandla också liten mängd gräs till mjölk och kött. Mats Holmqvist håller med veganerna om att vi äter för mycket kött idag. – Köttkonsumtionen har ökat otroligt mycket sedan jag var barn på sextio-talet. Då åt vi en köttträtt i veckan.

Älska din medskapelse

För Henrik Jarolf handlar veganismen om att kunna leva med ett gott samvete.

– Jag vill leva kärleksfullt mot alla levande varelser, inte bara mot mina medmänniskor. Det är inte rätt att behandla djuren, Guds skapelser, så som

vi gör i vårt samhälle. Det är dags att ta rollen som förvaltare på allvar.

För en strikt vegan är reglerna tydliga: bojkotta alla animaliska produkter. På så sätt undviker man att stöda den industri som använder djur.

– Det är enkelt att vara vegan eftersom det är tydligt vad som är rätt och fel.

Du är katolik. På vilket sätt hänger din tro ihop med din diet?

– Bibelns ”du ska inte döda” är väldigt handfast, likaså varningen om att ett folk ska dömas enligt hur det behandlar sin boskap. Det var meningen från första början, i paradiset, att vi endast skulle livnära oss på fröbärande örter, frukter och markens säd. Vi har glömt hur det ska vara. Jag tror att vår skapare önskar se oss som rena och fullständiga, inte nersmutsade med djurens blod på våra händer.

Finns det inte en risk att känna sig dålig inför Gud om man misslyckas med att

Skapelsen?

Vegetarianer, organisera er!

AKTIVISM. Det finns ingen förening i Finland för kristna vegetarianer. I Sverige däremot firar den kristna vegetariska föreningen Vildásnan i år tio år av aktivt propagerande för djurens rättigheter.

TEXT: LIISA MENDELIN

FÖR MAJA Ekström handlar vegansk kost om att lära sig att se på djuren med Guds blick. FOTO: PRIVAT

Föreningen Vildásnans syfte är att förespråka vegetarism som ett sätt att förkunna evangeliet för hela skapelsen.

– För tio år sedan fanns det inte så många kristna som var vegetarianer. Den som var det kände sig ensam och kanske utsatt. Nu har vi hittat varandra och kan tillsammans påverka kyrka och samhälle mot ett djurvänligare håll, säger ordförande Maja Ekström.

Veganmässor och böcker
Vildásnan ger ut böcker och ordnar kampanjer. Medlemmarna skriver insändare och sprider information i sina egna församlingar.

– I början ordnade Vildásnan aktioner, som bönestunder utanför slakterier.

I dag påverkar föreningen genom att finnas med på veganmässor, något som det ordnas en hel del av i Sverige.

– Vi brukar stå där med vårt bokbord. Ofta är vi och djurrättsalliansen de enda som är där som idealister, resten säljer produkter så som fejk-

kött och godis utan gelatin. Vi sticker ut lite med våra kristna böcker.

De senaste två åren har Vildásnan ordnat en fastekampanj på Facebook, under fastan inför påsk.

– Vi hakar på den urkristna traditionen att fasta från animalier. Vi vill upplysa om att det faktiskt finns en lång tradition i kyrkan av att inte äta kött.

Maja Ekström har hört om flera som ändrat sin livsstil tack vare fastekampanjen.

– Det känns som att vårt arbete buri frukt. Kanske har vi bidragit lite till att det är en så stor trend i samhället just nu med vegansk kost. Utbudet av vegansk mat har växt explosionsartat. Det är lovande, jag hoppas att kyrkan hakar på.

Tre argument för djurens rätt

TEOLOGI. Det har alltid funnits kristna som brytt sig om djuren. Under de senaste tjugo åren har deras tänkande också blivit till mera strukturerad teologi: djurrättsteologi.

TEXT: LIISA MENDELIN

1. Skapelsen. De som skrev ner skapelseberättelserna levde i ett samhälle som byggde på att djur utnyttjades. De var beroende av djur för föda, kläder, tält, benredskap och så vidare. Det hade varit naturligt att skapa en berättelse om världens tillkomst som utan omsvep hade legitimerat detta. "Se jag ger er alla djuren. Dessa ska ni ha till föda", är ord som kunde ha lagts i Guds mun. Men den frestelsen motstod författarna. I stället beskrivs ett idealtillstånd där människor och djur lever i fred.

2. Jesus. Även om Jesus antagligen åt kött då och då så sätter djurrättsteologerna hellre fokus på vad Jesus skulle göra idag. En väsentlig fråga är då: Skulle Jesus äta kött om han visste att levande varelser farit illa i framställningen? Nej, resonerar de. På sin tid gav Jesus nytt värde åt barnen som då uppfattades som värdelösa. I vår tid anser man att det är djuren som behöver upprättelse.

3. Helgonen. Bibeln vittnar om Jesus solidaritet med nedtrampade människor, men ingens helar han djur eller räddar harar undan jaktlag – den sortens handlingar utför i stället de medeltida helgonen. Trots att solidariteten riktar sig till olika arter går det att känna igen Jesus sätt att vara i helgonens engagemang för djuren.

Argumenten är hämtade ur boken *Varje varelse ett Guds ord* (2005) av Annika Spalde och Pelle Strindlund.

upprätthålla en vegansk livsstil?

– Det handlar inte om att vara perfekt, utan om att ta de minsta stegen av största betydelse. Vi är som barn som vågar dra sina första pennstreck i sitt inledda skapande. Gud dömer ingen människa på grund av misslyckande. Vi kan alla göra ett gott försök, säger Henrik Jarolf.

Ekobonden Mats Holmqvist har en stor respekt för veganers individuella beslut.

– Men jag undrar hur det är tänkt att fungera om man slår ut det över hela linjen? Om vi helt ska köra ner kött-

produktionen och enbart odla växter, hur gör man det utan att använda varken djur- eller konstgödsel?

Mats Holmqvist förespråkar en linje där åkrarna växelodlas med kvävebindande växter som klöver och baljväxter och där odlingen och djurhållningen stöder varandra.

– Jag förstår att det inte är så lätt för konsumenten att se att det behövs djurhållning för att i stor skala odla växter ekologiskt.

Hur ofta äter du själv kött?

– Ungefär varannan eller var tredje dag. Jag är en stor vän av gröt och grönsaker. Inrefilé äter han inte ens en gång om

året, vilket brukar förvåna folk.

– Om en ko väger 600 kilo så ger den bara 6 kilo inrefilé. Resten ska också ätas.

En bättre värld skulle enligt Mats Holmqvist innebära att matproduktionen skulle bli mera utspridd och småskalig igen. Att konsumenten skulle vara närmare producenten och att all mat som hamnar på tallriken skulle ätas upp. Och att mera mat faktiskt skulle hamna på tallriken.

– När man väl slaktar ett djur anser jag att allt ska ätas. Tidigare när vår gård enbart anlätade ett stort slakteri var det omöjligt att få tillbaka till exempel lever från djuren, men nu när vi tillsammans med andra producenter har startat ett närslakteri så kan vi i princip få allt av djuren till försäljning. Nu har vi kunder som vill ha lever, njure, hjärta och kind.

– Det låter säkert hemskt för en vegan, men jag tycker det är bra att hela djuret kommer till användning.

"Om vi helt ska köra ner köttproduktionen och enbart odla växter, hur gör man det utan att använda varken djur- eller konstgödsel?"

Mats Holmqvist, ekobonde